

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. januarija 1879.

Obseg: Vabilo gosp. družbenikom c. k. kmetijske družbe kranjske v občni zbor v Ljubljani 29. januarija. — Tri glavna vodila, kako naj sadna drevesa sadimo. — Še enkrat o kmetijskih založnicah ali posojilnicah. — Reja ovác in pa sahana v Rumuniji. — Kako podpira kmetijstvo deželni zbor štajerski. — Namen ljubljanske hiralnice in sirotišnice, in pa loterija njima v podporo. — Nova pogrebna bratovščina. — Zapisnik 43. odborove seje Matice slovenske 18. decembra. (Konec.) — Jezikoslovne opazke. (Konec.) — Matija Ličan, „stari Slovenec“. — Kako pridemo v Avstriji do notranjega miru. — Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Noviĉar.

Vabilo

gospodom družbenikom c. k. kmetijske družbe kranjske
v občni zbor v Ljubljani
29. januarija 1879.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne ob 9. uri dopoldne.)

Program obravnav:

1. Predsednik odpre zborovanje.
2. Poročilo o delovanji glavnega odbora.
3. Predlog družbenega računa za leto 1877. in proračuna za leto 1879.
4. Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov po propisu §. 19 družbenih pravil.
5. Predlog o oskrbovanji družbenega vrta.
6. Razprava o osnovi posebnega odseka za konjerejo, ki bi v smislu dopisa sl. c. k. ministerstva kmetijstva od 10. avgusta 1878. št. 6611 prevzel tista opravila, katera je dosihmal izvrševala c. k. deželna komisija za konjerejo in katera imajo v prihodnje pripadati ali družbam kmetijskim ali pa v nekaterih deželah že obstoječim konjerejskim družbam.
7. Predlog o osnovi začasnih loterij, pri katerih bi se izsrečkovala dobra plemenska živina, dobro kmetijsko orodje, semena itd. s posebnim ozirom na ude družbe kmetijske.
8. O potrebi postave za razdelitev občinskih sošalnikov in o vredjenji zemljišč, ki menjajo gospodarje.
9. Poročilo o vspehu podkavske in živinozdravske šole v preteklem šolskem letu.
10. Volitev 3 odbornikov v glavni odbor.
11. Volitev častnih in dopisovalnih udov.

Dostavek. Z dovoljenjem sl. deželnega odbora se bodo v tem zboru razstavila žlahna sadna drevesa, trte in vina deželne sadje- in vinorejske Slapenske šole, katera, ako bi kak ud družbe kmetijske želel, se mu bodo tudi prodala. Če odbor prejme še tudi od druge strani kako kmetijsko orodje, kako seme itd. za razstavo, se bodo tudi to v zbornici razstavilo.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 3. januarija 1879.

Karol baron Wurzbach.

Dr. Janez Bleiweis.

Tri glavna vodila,

kako naj sadna drevesa sadimo.

1. Jama, kamor se ima mlado drevó saditi, naj se, če le mogoče, uže v jeseni izkoplje; izkopana zemlja naj na zraku leži, da se popolnem sprsteni; slaba prst naj se odstrani in z dobro nadomesti. Tako pomešana, obležana prst naj se pa ne vrže vsa na enkrat v jama, ampak polagoma, in ko je jama vsa polna, naj se drevó vsadi na vrh. Ker se prst sama po sebi poseda, vsede se tudi drevó samo po sebi dovolj globoko. Naj si naši sadjerejci to pred vsem zapomnijo, da drevo s svojimi koreninicami sme k večem 2 do 3 palce (cole) pod zemljo priti, da podnebni zrak in dež moreta do njih. To je ena največih napak pri vsajanji mladega sadnega drevja, da se v ozko jama globoko vsadi, da ondi kakor jetnik v ozki ječi čepí, in, ko rasti začne, korenin svojih razprostirati ne more, zato pa klaverno raste, sad mu rad odpada in kmalu vsahni.

2. Drevesa naj se sadijo le takrat, ko je zemlja mokra, če ni, naj se čaka do dežja. In če tudi je zemlja mokra, naj se vsajenemu drevesu dobro zalije in še potem večkrat priliva, kajti vlaga (mokrota) je v začetku in posebno v bolj vročem času drevesu neobhodno potrebna za veselo rast.

3. Vršiču (kroni) naj se mladike le prav malo porežejo, kajti to je po dognanih skušnjah z obrezanimi in neobrezanimi mladikami na veliko škodo drevesu. Žalibog, da naši vrtnarji preradi nož v rokah imajo!

Tako piše baron Riese-Stallburg v naznanilih družbe kmetijske česke, v katerih poroča, da gre sadjereja na Českem rakovo pot, ne toliko po vremenskih nezgodah in hudobnem pokončevanju drevja, ampak zato, ker se v drevesnicah ne ravna z drevesi tako, kakor izreja mladega drevja zahteva in posebno, ker se napačno sadijo. In vse to potrjuje baron Babo, vodja sadje- in vinorejske šole v Klosterneuburgu, ki slovi kot prvak v sadje- in vinorejskem znanstvu, v novem časniku „Der Obstgarten“, ki ga je začel ob novem letu izdajati. (Naročnina je za pol leta 2 gold. 50 kr.)

Še enkrat o kmetijskih založnicah ali posojilnicah.

V 1. številki letošnjega leta prinesle so „Novice“ članek, v katerem je z jasno besedo dokazana prevelika potreba kmetijskih založnic, katere bi go-

spodarjem, ki nanagloma in brez svoje krivde pridejo v denarne zadrege, dovoljevale mala posojila na menjice — tako imenovani kratki kredit — ali pa na zastavščine. Čuditi se je le, da se doslej pri nas za ustanovljenje teh tako važnih denarnih zavodov še skoro čisto nič storilo ni, in želeli bi bilo, da bi se tisti možje po deželi, ki prebivajo med narodom in imajo do njega vpliv, za to stvar začeli malo bolj zanimati, vsaj se dá prav lahko izpeljati.

Stejem si pa v dolžnost opozoriti tu še na nekaj drugega.

Banka „Slavija“ razposlala je — ako se ne motim, uže leta 1876. — svojim zastopnikom okrožnice, v katerih jih je pozivljala, naj po deželi na to delajo, da se ustanovi vsaj v vsacem večem okraji samostojna založnica kot zádruga z neomejenim poroštvom, ter je za vsak tak slučaj obetala denarno pripomoč za začetek. To je gotovo vse hvale vredna ponudba, ki banki „Slaviji“ čast dela. Prepričan sem, da je banka „Slavija“ doslej še istega mnenja, in želim le, da bi ta moja notica spodbudila koga, da se poprime inicijative, to je, da prične stvarjenje vsaj ene kmetijske založnice. Besede ginejo, zgledi vlečejo, — kedar bo enkrat ustanovljena nam, pridejo tudi druge za njo!

Pričujoči članek nam je došel iz rok iskrenega rodoljuba. Naj bi klic njegov šel po vsi naši domovini in kmalu našel možá tu ali tam, ki ga je volja stvariti eno kmetijsko založnico, ki bi potem bila drugim zgled. Ker se pa ovi članek sklicuje na banko „Slavijo“, svetoval bi, naj rodoljub, ki bi hotel ustanovo našim kmetom silno potrebne založnice (posojilnice) pričeti, v razgovor stopi z gosp. Ivanom Hribarjem, glavnim upravnikom banke „Slavije“ v Ljubljani, o katerem sem prepričan, da bo mu rad na roke šel z dobrim in pravim svetom.

Dr. Jan. Bleiweis.

Reja ovác in pa sahana v Rumuniji.

Nemški spisal Franjo Schollmayer.

Rumunija, to je, velika in mala Valahija, brez Moldave in Besarabije ali dandanašnje Dobruče, ima na milijone ovac, kajti krajne razmere te dežele so take, da se ovce dadó celó brez truda rediti. Zemlja je večidel škrlinata (schieferig), pa tudi peščena z apnenikom, na kratko rečeno, takošna, da ugaja vspešni rasti travi in drevju; vse to raste na njej tako čvrsto in obilo, da se kaj tacega videti utegne le v prvotnih krajih Amerike. Po gozdih raste praprot kot človek velika s stebli po palcu debelimi in velikanskim perjem. Povodne rastline videl sem take, ki imajo po 2 do 3 štirjaške čevlje velika, usnju podobna peresa; isto tako hobotno rastejo tudi trave, čeravno flora teh krajev ni tako mnogovrstna, kakor se nahaja na drugih apnenih planinah.

Zaplaninske gore so po tem takem izvrstno pripravne za pašo ne le ovcam, temuč tudi govedom. Žalibog, da na teh planinah, kamor se lahko pride, se prav malo goved pase, kónj pa le toliko, kolikor jih čubani (ovčarji) sami po sebi ženó na planine. Govedo- in konjerejem tudi ni treba svoje živine gaati na planine, vsaj imajo v dolini krme čez in čez dovolj.

Planine so večidel lastnina posameznikov ali korporacij, ali pa vlade, kateri je, ko je knez Kusa odpravil samostane, pripalo mnogo lepega posestva.

Pašo na planinah imajo večidel v najemu domači ali erdeljaki ovcerejci.

Rumunska ovca je samostojno pleme, kar je iz

tega razvidno, da se enacih ovac tu nahaja na milijone. Tukajšnje ovce večidel nimajo rogov ali pa le majhne špičke; njih bela volna je podobna volni cakeljnov. Ovni so veči in močnejši, pa imajo večidel dolge, kakor cakeljni zavite rogove. Ovni s 4 ali 6 rogovi niso redka prikazen. Pri takih ovnih, ki imajo po 6 rogov, so 4 kvišku, 2 navzdol zakrivljena.

Rumunska ovca strpi vremenske uime veliko bolje kakor cakeljni ali nemške ovce. Nahajajo se tudi, pa redko namešana plemena z erdeljskim in južno-ruskim plemenom.

Maja meseca začne čuban čede iz doline na planine gnati in gre polagoma z njimi zmirom više in više do gozdov, kjer les raste. Če v tem času še sneg pade, ali če sicer še ni paše dovolj, posekajo v gozdu hraste, bukve, jelše in javore, od katerih ovce mulijo brstje in mlado perjiče. S tem pa se pokonča veliko lesa, katerega spomladi na solnčnatih krajih požigajo, s tem pa še večo škodo delajo gozdom. Sredi junija meseca so ovce na svoji odločeni paši.

Ovce imajo večidel v čedah po 1000 do 2000 repov, in sicer razdelene v pomladančke, letnike, dveletnice breje in molzne, v skopljenice in ovne, kateri se včasih z glavami tako butajo, da se to že od daleč sliši. Vsaka čeda se pase sama za se; mladiči imajo najbližje in najbolje pašnike. Vse čede ostanejo tudi ponoči pod milim nebom, vsaj Rumunec ne pozná hlevov. Čedo molznih ovac na večer zaženo v ogrado, kjer jih 3 do 4 ročni mlekarji v dveh urah okoli 500 pomolzejo. Čez noč ostane čeda molznih ovac blizu planšarske kočé ter se zjutraj zopet pomolzejo. V planšarskih kočah so malo čedne mlekarnice, kjer spravljajo v lesenih kiblah mleko, da ga drugi dan posnamejo. Pinje imajo narejene iz zvotlenih jesenovih hlodov, v katerih delajo surovo maslo, ki je zeleno-rumeno, zeló redko in malo okusno. Narejeno surovo maslo spravljajo v borde (ovče kože), katere čubani sami strojijo.

Iz nemarno posnetega mleka delajo v precej velikih kotlih z ovčjim sirčnikom brinzo (sir brez hlebov) zlo osoljen, katerega tudi v borde trdo z rokami in lesenimi bati stlačijo. Tako bordo dobro natlačiti in potem dobro zašiti je tudi posebna čubanska umetnost, kajti če borda ni dobro natlačena, se v votle prostore kmalu naselijo črvi in od tod v sir.

(Konec prihodnjíč.)

Gospodarska naznanila.

Kako podpira kmetijstvo deželni zbor štajerski.

Vrli „Slov. Gospodar“ poroča med drugim o tem tako-le: „On dovoli vsako leto potrebni denar za vzdrževanje kmetijske šole v Grottenhofu, podkavske šole v Gradcu (8600 gold.), sadje- in vinorejske šole v Mariboru (14.300 gold.), za potovalnega učitelja pri tej šoli 2000 gold., za 10 deželnih živinskih zdravnikov 6700 gold. in daje štajerski kmetijski družbi za izdavanje nemškega lista: „Landbote“ 3000 gold. za premije pri gospodarskih razstavah 1000 gold., in še ovači letne podpore v znesku 5400 gold. — Vendar v kljub temu je Slovenci nič prav veseli biti ne moremo. Preveč nemčuje in njene podružnice pri nas so pogosto shodnice zagrizenih slovenožrcev. Tudi ravnateljstvo te družbe in občni zbori kažejo včasih prav slabo zagrneno mržnjo do slovenskega Štajerja. Zanima se vidno rajše za nemškega kmeta, govori le nemški v svojih listih in izjavah in se slovenščini izogiblje, kolikor more. Še celó dosedanjo slovensko prestavo lista „Landbote“ je letos ustavila. Njeni tajnik, živinozdravnik, inženir za travnike, potovalni učitelj itd. — vsi so trdi